

Almir Gagula^{*1}

ADVOKATSKI TROŠKOVI U ARBITRAŽNOM POSTUPKU BOSANSKA PERSPEKTIVA

SAŽETAK

Specifičnost uređenja advokature u Bosni i Hercegovini je njena podijeljenost na entitetske komore. Takvu organizaciju prate i dva zakona o advokaturi i dvije advokatske tarife. Tarife nisu usklađene po iznosima ali ni po još jednoj specifičnosti. U sudskim i postupcima pred državnim organima naknada za rad advokata u Federaciji BiH je i dodatno ograničena odredbama Zakona o advokaturi. *De lege lata* naknada advokatskih troškova na teret suprotne strane je ograničena na visinu prosječne neto plaće u FBiH. U ovom radu analiziramo pitanje naknade advokatskih troškova u arbitražnom postupku u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: arbitraža, advokatske naknade, tarifa, ograničenje.

UVOD

13

Bosna i Hercegovina je složeno uređena država koja se sastoji od dva entiteta. Ta složenost determinira i razmjernu složenost propisa koji uređuju različite materije. Advokatura nije izuzeta od te višeslojne normiranosti određenih pitanja. Kao i većina drugih nadležnosti, pitanje uređenje advokature je stvar zakonodavstva entiteta imajući u vidu činjenicu da ne postoji saglasnost entiteta da se to pitanje uredi jedinstvenim zakonskim rješenjem na nivou Bosne i Hercegovine. To naravno, već po prirodi stvari, za posljedicu ima postojanje dva entitetska zakona o advokaturi koji pitanje advokatske djelatnosti uređuju na sebi svojstven način².

Na bazi entitetskih zakona o advokaturi, Advokatska komora FBiH (AK FBiH) i Advokatska komora RS (AK RS) su donijele Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata³ (Tarifa). Tarife dvije komore naravno na različit način uređuju pitanje nagrada za rad advokata. Ostavljajući po strani sve razlike između ove dvije Tarife, u osnovnom Tarife na sličan način normiraju pitanje nagrada za rad advokata u parničnim i arbitražnim postupcima, što je i tema ovog rada.

¹ Doc. Dr. sc., Pravni fakultet Univerziteta u Zenici / Advokatski ured Gagula.

² Zakon o advokaturi FBiH (Službene novine Federacije BiH, broj 40/02, 29/03, 18/05, 68/05 i 42/11) i Zakon o advokaturi RS (Službeni glasnik RS, broj 80/2015).

³ Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 22/04 od 24.04.2004.god. i 24/04 od 08.05.2004.god., Službeni glasnik Republike Srpske, broj 68/05.

1. Tarife i arbitražni postupci

Koncept određivanja nagrade za rad advokata u parničnim i arbitražnim postupcima je je konceptualno isti. U zavisnosti od vrijednosti predmeta spora nagrada se određuje u određenim fiksним iznosima. Pri tome ne iznenađuje da je uređenje pitanja nagrada za parnične postupke mnogo detaljnije. Tako npr. Tarifa AK FBiH vrlo detaljno uređuje pitanje nagrada za različite radnje u parničnom postupku: tužba, odgovor na tužbu, zastupanje na pripremnom ili ročištu za glavnu raspravu, sastav žalbe, sastav odgovora na žalbu, sastav vanrednih pravnih lijekova itd.⁴ Tarifa AK RS također razmijerno detaljno uređuje pitanje nagrada advokata za pojedine radnje izvršene u parničnom postupku.⁵

S druge strane, činjenica da u našoj praksi arbitražno rješavanje sporova nije dovoljno često, ima svoje refleksije i na regulaciju ovog pitanja u odredbama Tarifa. Primjećuje se vrlo oskudno regulisanje pitanja nagrada za zastupanje u arbitražnim postupcima koji su u pravilu daleko kompleksniji postupci nego što su to parnični postupci. Tarifa AK FBiH predviđa samo tri stavke kojima se reguliše pitanje nagrada za zastupanje u arbitražnom postupku tako što nagradu predviđa za: sastav tužbe i zastupanje na ročištu, sa posve jednakim iznosima kao i u slučaju uporedivog parničnog postupka.⁶ Istini za volju, Tarifa AK FBiH dodatno uređuje i pitanje naknade za zastupanje pred međunarodnom arbitražom na način što predviđa povećanje od 100% za takvu vrstu arbitraže. Interesantno je da kada je u pitanju domaća arbitraža Tarifa AK FBiH predviđa samo dvije radnje, dok za međunarodnu arbitražu makar implicitno predviđa analognu primjenu tarifnih stavova koji se odnose na različite radnje u parničnom postupku.⁷

Tarifa AK RS nagrade za zastupanje od strane advokata u arbitražnim postupcima reguliše samo na jednom mjestu. Arbitražu se naime svrstava u ostale postupke i predviđa naknada od 400,00 KM za sastavljanje podnesaka i zastupanje na ročištu u arbitražnom postupku, neovisno o vrijednosti predmeta spora.⁸

U oba slučaja očigledno je riječ o neadekvatnoj regulaciji nagrada za zastupanje u arbitražnom postupku. Značaj i kompleksnost arbitražnih postupaka nije adekvatno valorizirana u Tarifama advokatskih komora.

⁴ Član 13. Tarife AK FBiH.

⁵ Tb. 2. i 3. Tarife AK RS.

⁶ Član 13.1.e) i f) Tarife AK FBiH.

⁷ Član 13.8. Tarife AK FBiH: "Za zastupanje pred međunarodnom arbitražom, advokatu pripada naknada predviđena u članu 12. i u tačkama 1. – 5 ovog člana uvećana za 100%."

⁸ Tb. 3. Tarife AK RS.

2. Arbitražni postupak i parnični postupak

Nemamo na ovom mjestu namjeru praviti cjelovitu komparaciju arbitražnog i parničnog postupka. Polazeći od uproštene premise da je arbitražni postupak manje formalan postupak koji se svrstava u alternativne metode rješavanja sporova došli bi smo do zaključka koji je i u pozadini nedovoljne valoriziranosti značaja arbitraže u Tarifama. Tarife arbitražni postupak izjednačavaju sa parničnim (FBiH) ili čak u ravan sa postupcima pred sudom časti.⁹

Očito je da se u Tarifama ne prepoznaje da je arbitraža postupak koji je značajno kompleksniji od parničnog postupka. Praveći komparaciju između arbitraže i parničnog postupka, u modelu kakav je prisutan u BiH, moguće je primjetiti određene očite razlike.

Parnični postupak je višestepen, on omogućava značajno veću mogućnost korekcije eventualnih procesnih ili taktičkih propusta nego što je to slučaj sa arbitražom. U arbitraži, kao jednostepenom načinu rješavanja sporova, pred strane u postupku se postavljaju mnogo ozbiljniji zahtjevi. U ključnim podnescima moraju iznijeti sve argumente i dokaze, pa je otud i angažman u tom pravcu mnogo veći.

Arbitražni postupci su u pravilu mnogo kompleksniji u pogledu dokazne građe, kompleksnijih vještačenja, činjenične građe i materijalnog prava, nego što je to slučaj sa redovnim sudskim postupcima. Oni su u pravilu značajno veći i po vrijednosti zahtjeva koji se u njima raspravljaju. Uz svu dodatnu kompleksnost u odnosu na parnične postupke, arbitražni postupci su u pravilu i značajno kraći, a nerijetko i jeftiniji postupci.

No sve su to razlozi ne samo za preferiranje arbitraže kao alternativnog modela rješavanja sporova, naročito onih iz oblasti privrednog prava, nego i razlozi za adekvatno valoriziranje rada advokata u arbitražnim postupcima. Postojeći nivo valoriziranja rada advokata u arbitražnim postupcima, posmatrano kroz prizmu Tarifa AK FBiH i RS, nije adekvatan i trebalo bi razmisliti o promjeni pristupa.

3. Kada visina naknade postane problem

Nažalost, u našoj pravničkoj javnosti mnogo energije je utrošeno u raspravu oko pitanja da li su postojeći iznosi nagrada adekvatni, niski ili visoki, da li je opravdano dosuđivati puni iznos naknade na teret strane koja je uzrokovala spor,

⁹ Uz sve to Tarifa AK RS u Tb. 3. koristi formulaciju: „... pred sudom časti, izabranim sudom, arbitražom ili drugim organom“. Pri tome se očito gubi iz vida da je „izabrani“ tj. izbrani sud, zapravo arbitraža. Npr. A. Uzelac, M. Krešić, *Arbitraža (izbrano suđenje) u Korčulanskom statutu i statutima istočne obale Jadrana*, u Liber Amicorum Gašo Knežević, Beograd, 2016, 348: „Arbitri ili izbrani suci osobe su od povjerenja stranaka koje im povjeravaju rješavanje određenog spora. Arbitražom (izbranim suđenjem) sporovi se rješavaju na konačni i obvezujući način, a zbog toga što arbitražna odluka zamjenjuje presude donesene u postupku pred državnim sudovima, smatraju se jednim od oblika alternativnog rješavanja sporova.“

da li postoji opravdanje za dosuđivanje dodatnih troškova advokata angažovanog iz drugog mjeseta i sl. Sva ta pitanja su na različite načine bila predmet interesovanja i zauzimani su diferencirani stavovi.

Očito pitanja jesu interesantna, ali rješenja koja su postignuta nisu bez izvjesnog stepena kontroverzi. Na liniji razmišljanja o visokim iznosima advokatskih troškova u 2005.g. došlo je do izmjena i dopuna Zakona o advokaturi.¹⁰ Zakonom je uvedeno ograničenje naknade troškova na teret suprotne strane. Ograničenje je izvršeno vrijednosno, na način da nagrada za jednu radnju izvršenu od strane advokata ne može prelaziti iznos od jednomjesečnog prosječnog ličnog dohotka u FBiH. Advokat i stranka mogu ugovoriti drugačiji (veći) iznos naknade, ali takav dogovor ne može opteretiti suprotnu stranu. To u praksi znači da sudovi kada određuju naknadnu troškova postupka na teret strane koja gubi spor ne dosuđuju iznos po jednoj advokatskoj radnji više od ograničenja predviđenog zakonom.¹¹

Odredba je višestruko nomotehnički problematična. Najprije, kategorija „prosječnog jednomjesečnog ličnog dohotka“ kao statistička kategorija se ne iskazuje u Federaciji. Federalni zavod za statistiku mjesечно iskazuje kategorije prosječne neto i bruto plaće.¹² Važeći propisi o radu ne tretiraju pitanje dohotka, nego plaće.¹³ Dohodak se kao kategorija koristi u propisima koji uređuju direktnе poreze¹⁴, ali i tada on obuhvata različite kategorije dohotka, ne samo plaću.¹⁵ Već kod te činjenice jasno je bilo da je zakon u tom smislu posve neprecizan i gotovo neupotrebljiv. Pa ipak, sudska praksa je iznašla način njegove primjene i to tako što je kategoriju „dohodak“ tretirala kao „plaću“ i to kao neto plaću, a ne bruto plaću, što bi bilo logično kada se ima u vidu činjenica da Zakon o porezu na dohodak isti tretira kao bruto dohodak (sa sadržanim porezom) a ne kao neto dohodak.¹⁶ Isticani argumenti da je potrebno kategoriju „prosječni lični dohodak“, ako se već izjednačava sa platom, tretirati kao „prosječnu bruto platu“, nisu prihvaćeni u praksi. Štaviše, postojale su i brojne dileme da li se na tako limitiranu prosječnu neto plaću dodaje PDV ili ne, za slučaj zastupanja od advokata koji su PDV obveznici.

Unatoč svemu tome sudska praksa se u po navedenom pitanju znatno iskristalizirala u zadnjih 14 godina primjene ograničenja iz čl. 31. st. 5. i 6. Zakona o advokaturi i to tako što se jedna radnja zastupanja od strane advokata

¹⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o advokaturi FBIH, Sl. novine FBiH br. 18/05.

¹¹ Čl. 31. st. 5. i 6. Zakona o advokaturi.

¹² www.fzs.ba

¹³ Čl. 1. Zakona o radu FBiH (Sl. novine FBiH br. 26/16).

¹⁴ Zakon o porezu na dohodak (Sl. novine FBiH br. 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13).

¹⁵ Čl. 4. Zakona o porezu na dohodak: „Porezom na dohodak oporezuju se dohoci koje porezni obveznik ostvari od: 1) nesamostalne djelatnosti, 2) samostalne djelatnosti, 3) imovine i imovinskih prava, 4) ulaganja kapitala, 5) učešće u nagradnim igrama i igrama na sreću.“

¹⁶ Npr. OS u Zenici br. 43 0 Ps 073499 12 Ps od 30.04.2015.; OS u Zenici br. 43 0 Ps 077972 12 Ps

na teret suprotne strane dosuđuje do maksimalnog iznosa od jedne prosječne neto plaće u FBiH prema statističkim pokazateljima i ista uvećava za iznos PDV-a.

Samo zakonsko rješenje, pa i sam motiv za predlaganje i donošenje zakonskog ograničenja, je više nego problematičan. Iako bi se moglo argumentirati da postoji opravdan javni interes da država učestvuje na određen način u određivanju advokatskih tarifa, ne postoji nikakvo obrazloženje zbog čega bi u jednoj državi pripadnici iste profesije u tom smislu bili u neravnopravnom položaju. Tako npr. advokati članovi Advokatske komore RS imaju značajno više ograničenje.¹⁷ Čak i notarske tarife, u mjeri u kojoj je moguće komparirati takvo ograničenje, postavljaju znatno veći prag.¹⁸ S druge strane, zakonodavac nije niti na koji način limitirao odgovornost advokata za štetu. Advokat tako kao ugovorna strana u ugovornom odnosu prema svom klijentu hipotetički može neograničeno odgovarati (po visini) za štetu koju prouzrokuje klijentu¹⁹, a ekomska realnost je da će to biti tako neovisno od visine naknade koju advokat naplati, a stranka ima pravo na teret suprotne strane. Takvo zakonsko rješenje nije naravno postiglo proklamovani cilj. Naravno da advokati neće zastupati stranku u višemilionskom sporu za jednu prosječnu neto plaću po radnji kao što je i sasvim jasno da proklamovani cilj dostupnosti advokatskih usluga siromašnim licima – nema nikakve realne veze sa normom. Lica u stanju potrebe u pravilu nemaju sporove više imovinske vrijednosti, tako da za sve sporove do vrijednosti spora od 30.000,00 KM stvarni efekt ograničenja i ne postoji.

To nadalje znači da se negativni efekti zakonskog rješenja prebacuju na klijenta koji u sporu uspijeva, a ne na stranu koja je odgovorna za spor i koja u sporu gubi. Umjesto da se dužnik koji uzrokuje spor sankcioniše zbog toga što obavezu nije na vrijeme ispunio, zbog toga što je prouzrokovao involuiranje pravosuđa čiji se troškovi finansiraju iz budžeta - dužnik koji je kriv za parnicu je zapravo nagrađen.

4. Arbitraža i troškovi postupka

Na ovom mjestu se postavlja pitanje da li zakonsko ograničenje iz čl. 31. st. 5. i 6. Zakona o advokaturi ima dejstvo na arbitražu. Drugim riječima pitanje je da li arbitraža (arbitražno vijeće ili arbitar pojedinac) kada određuje troškove postupka i vrši alokaciju troškova u postupku – mora da primjenjuje ograničenje na prosječnu neto plaću u FBiH po jednoj radnji u arbitražnom postupku.

Polazeći od odredbe čl. 31. st. 6. Zakona o advokaturi – dolazimo do negativnog odgovora. Naime, navedena odredba glasi: „*Sudovi i drugi državni organi u odluci o troškovima postupka advokata za pružanje pravne pomoći....*“.

¹⁷ Tb. 2. Tarife RS postavlja maksimalno 1.000 bodova za zastupanje u parničnom postupku što iznosi 2.000 KM.

¹⁸ Tb. 1.6.2. Tarife o nagradama i naknadama notara (Sl. Novine FBiH br. 57/13).

¹⁹ Čl. 30. Zakona o advokaturi FBiH.

Navedena odredba je jasno nomotehnički potpuno neprecizna. Sudovi i drugi državni organi u odluci o troškovima postupka ne odlučuju o „*troškovima postupka advokata za pružanje pravne pomoći*“ nego o troškovima koje je stranka imala, a ne njen advokat. Troškovi se naknadju stranci, a ne advokatu²⁰. S druge pak strane navedena odredba postavlja ograničenja pred „*sudove i državne organe*“, a arbitraža nije niti jedno od to dvoje.

Najprije, arbitraža nije sud, iako se i u svijetu arbitraže i u pojedinim institucionalnim pravilima taj termin koristi za određivanje određenog tijela u arbitražnom postupku. No ni sud koji se u tom kontekstu spominje nije državni sud niti je to sud koji donosi odluku. Odluku u arbitražnom postupku ne donosi bilo kakav sud, nego arbitražno vijeće ili arbitar pojedinac. Arbitraža predstavlja poseban način rješavanja sporova koje provodi jedan ili više arbitara imenovanih od strane stranaka ili od strane arbitražne institucije kojoj su stranke povjerile rješavanje spora. Neki je nazivaju i alternativnim načinom rješavanja sporova.²¹ Ona je možda ipak i više od toga. Arbitraža je posve uobičajen primarni način rješavanja kompleksnih trgovačkih sporova. Štaviše, riječ je o jednom od najstarijih načina sporova²². Fundamentalni osnov svake arbitraže pronalazimo u jednom od ključnih načela civilnog prava, tj. u autonomiji volje. Strane slobodnom voljom derogiraju legalno predefiniranu nadležnost sudskega sistema i povjeravaju rješavanje sporova institucijama i licima u čiju stručnost i poštene imaju povjerenje.

18

Arbitraža o zahtjevima stranaka rješava odlukom²³ ili presudom.²⁴ Odluka arbitraže je obavezujuća prema strankama²⁵ i ima snagu pravomoćne presude.²⁶ Stranke imaju dužnost da izvrše arbitražnu presudu²⁷ a ako to ne učine dobrovoljno strana arbitražna odluka se može priznati²⁸ i izvršiti kao i bilo koja pravosnažna presuda suda.²⁹

²⁰ Čl. 386. st. 1. ZPP FBiH: „Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci nadoknaditi troškove“; čl. 387. st. 1. ZPP FBiH: „Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi...“; Čl. 387. st. 2. ZPP FBiH: „Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, odmjerit će se takvi troškovi prema tarifi“.

²¹ H. Horak et. al., *Uvod u trgovačko pravo*, Zagreb, 2016, 33.

²² M. Trifković et. al., *Međunarodno poslovno pravo*, 2009, 543-545.

²³ Čl. I. Konvencije o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka iz 1958.

²⁴ Čl. 447. st. 1. ZPP FBiH.

²⁵ Čl. 35. st. 6. ICC Rules (2017).

²⁶ Čl. 449. st. 1. ZPP FBiH.

²⁷ Čl. 35. st. 6. ICC Rules (2017).

²⁸ Čl. III. Konvencije o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka iz 1958.

²⁹ Čl. 449. st. 2. ZPP FBiH i čl. 24. st. 1. ZIP FBiH: „Sudskom odlukom, prema ovom zakonu, smatra se presuda, rješenje, te druga odluka donesena u postupku pred sudom i arbitražom, a sudskega poravnanjem smatra se poravnanje zaključeno u postupku pred sudom i arbitražama.“

U pogledu troškova postupka naš Zakon o parničnom postupku u dijelu koji se odnosi na arbitražu ovo pitanje uopšte ne uređuje. Komparativna rješenja predviđaju dužnost arbitraže da u presudi ili u odluci kojom se postupak okončava odluči i o troškovima postupka. Takvo rješenje postoji u relevantnim zakonskim odredbama u Hrvatskoj³⁰, Srbiji³¹, Sloveniji³², Austriji.³³ S druge strane pravila arbitražnih institucija gotovo bez izuzetka predviđaju obavezu arbitražnog vijeća da u svojoj odluci odluči i o zahtjevima stranaka u pogledu troškova arbitražnog postupka. Tako ICC Rules postavljaju eksplicitan zahtjev pred arbitražno vijeće da u konačnoj odluci utvrdi troškove arbitraže i odluči koja će stranka snositi troškove odnosno u kojem omjeru će stranke iste snositi.³⁴ LCIA Arbitration Rules daju široka ovlaštenja arbitražnom tribunalu u pogledu odluke i alokacije troškova.³⁵ Bečka arbitražna pravila također predviđaju obavezu arbitražnog tribunala da u konačnoj ili posebnoj odluci odluči i o pitanju troškova arbitraže i troškova stranaka, uključivo i troškova pravnog zastupanja.³⁶

Kod institucionalnih arbitraža troškovi se sastoje uobičajeno od dvije kategorije: troškova arbitražnog postupka (registracioni troškovi, troškovi arbitražne institucije, troškovi arbitražnog vijeća) i troškova stranaka (pravno zastupanje, troškovi vještaka, svjedoka, prostorija u kojima se održavaju rasprave, prevodenja itd.). Za razliku od rješenja koje je prihvaćeno u našem građanskom postupku, a prema kojem su sudu jasno određeni kriteriji za određivanje troškova postupka³⁷, o tom pitanju se u arbitražnom postupku odlučuje sa mnogo više fleksibilnosti.

Uobičajeno je, naročito u međunarodnim arbitražama, da arbitražno vijeće uživa razmjerno široka diskreciona ovlaštenja prilikom donošenja odluke o troškovima postupka.³⁸ Uobičajeno se troškovi pravnog zastupanja dosuđuju po kriteriju razumnosti visine troškova.³⁹ Kriterij razumnosti ima za cilj da arbitrima da maksimalnu moguću fleksibilnost prilikom donošenja odluke o naknadi troškova arbitražnog postupka, uključujući i troškova pravnog zastupanja, pa čak i *in-house* zastupnika stranke u arbitražnom postupku.⁴⁰ Pri tome su evidentna

³⁰ Čl. 35. Zakona o arbitraži Hrvatske.

³¹ Čl. 54. Zakona o arbitraži Srbije.

³² Čl. 39. Zakona o arbitraži Slovenije.

³³ Čl. 609. Austrijskog Zakona o građanskom postupku.

³⁴ Čl. 38. st. 4. ICC Rules (2017).

³⁵ Čl. 28. LCIA Arbitration Rules (2014).

³⁶ Čl. 38. Vienna Rules (2018).

³⁷ Čl. 383-398. ZPP FBiH.

³⁸ D. A. Stephenson, *Arbitration Practice in Construction Contracts*, 2001, 111.

³⁹ E. Swartz / Y. Derains, *Guide to the ICC Rules of Arbitration*, 2nd edition, Kluwer Law International, 2005.

⁴⁰ C. Croft / C. Kee / J. Waincymer, *Guide to the UNCITRAL Arbitration Rules*, Cambridge University Press, 2013, 431.

tri pristupa a) sve troškove snosi gubitnička strana; b) strane snose troškove srazmjerno uspjehu u sporu; c) strane snose troškove na jednake dijelove ili svaka strana snosi svoje troškove.⁴¹

Kriteriji po kojima se arbitražno vijeće može ravnati prilikom donošenja odluke mogu između ostalog uključivati slijedeće faktore: a) ponašanje stranaka u postupku, b) da li je neka od strana pretjerano argumentirala određene stavke, postavljala procesne zahtjeve i time uticala na odgovlačenje postupka, c) da li su troškovi razumni u poređenju sa značajem i kompleksnošću slučaja i u poređenju sa troškovima suprotne strane, d) koji je procent uspjeha, e) koji su argumenti i dokazi mogli odvesti odluku u drugom pravcu itd.⁴²

Moguće je svakako i da stranke svojim sporazumom odrede način na koji će se određivati troškovi u određenom arbitražnom postupku.⁴³

5. Arbitraža u BiH i troškovi postupka

Pravilnik o arbitraži VTK u čl. 48. st. 3. određuje da će arbitražno vijeće u svojoj presudi utvrditi i pitanje troškova postupka i odrediti koja će ih stranka i u kojoj mjeri snositi. Iz naprijed navedenog bi slijedilo da se arbitražno vijeće najprije ima ravnati eventualnim sporazumom stranaka u pogledu tog pitanja, zaključenim prije ili u toku samog arbitražnog postupka. Pravilnik ne sadrži posebne odredbe koje bi predstavljale detaljnu uputu arbitražnom vijeću prilikom donošenja odluka.

20

Ipak, određene smjernice postoje. Najprije je članom 21. Pravilnika, iako ne u kontekstu ove teme, istaknuto jedno od načela arbitražnog postupka – načelo ekonomičnosti. Arbitražno vijeće o ovom načelu mora voditi računa. Tako mu se, između ostalog i zbog ekonomičnosti, daje mogućnost da presudu donese i bez održavanja rasprave.⁴⁴ Potom se arbitražnom vijeću daje mogućnost, u slučaju da u Pravilniku ne postoje potrebne odredbe a stranke nisu nešto drugo ugovorile, da primjeni odredbe Zakona o parničnom postupku za koji arbitražno vijeće smatra da je najprihvatljiviji u datom slučaju. Primjenom primjerice ZPP FBIH, arbitražno vijeće će moći pronaći određene dodatne kriterije za donošenje odluke o primjeni troškova postupka.

U tom kontekstu, kada su u pitanju troškovi pravnog zastupanja, uobičajena je praksa arbitraže koja se provodi po Pravilnika o arbitraži VTK, da troškove zastupanja određuje primjenom advokatske tarife. Postavlja se pitanje da li arbitražna vijeća imaju obavezu da primjenjuju ograničenje predviđeno čl. 31.

⁴¹ E. Schwartz, 212.

⁴² A. W. Rovine, *Allocation of Costs in Recent ICSID Awards / Practising Virtue - Inside International Arbitration*, Oxford University Press, 2015, 662.

⁴³ Decisions on Costs in International Arbitration, ICC dispute resolution Bulletin, 2015 – Issue 2, 9.

⁴⁴ Član 33. Pravilnika o arbitraži VTK (2003).

st. 5. Zakona o advokaturi FBiH.⁴⁵ Navedenom odredbom predviđen je limit do kojeg tamo navedeni sudovi i organi imaju mogućnost da dosude troškove zastupanja jednoj strani, na teret druge strane.

Kao što je evidentno iz predmetne odredbe ista ne obavezuje arbitražna vijeća. Arbitražno vijeće odnosno arbitraža nije „sud ili drugi organ“. Sasvim evidentno pod sudom se misli na redovno pravosuđe, a pod organima na organe uprave. Da je tome tako jasno slijedi i iz nabranja postupaka na koje se predmetna odredba odnosi, pa se tako navode parnični, vanparnični, krivični postupak, upravni postupak i upravni spor, postupak pred Ustavnim sudom FBiH i Ustavnim sudom BiH. Arbitraža nije sud niti drugi organ, a arbitražni postupak je poseban postupak koji se ne može svrstati u bilo koji od postupaka koji se kao *numerus clausus* nabrajaju u navedenoj odredbi.

Kada su pak u pitanju međunarodne arbitraže koje se provode po Pravilima o arbitraži VTK na ista se odredbe Zakona o advokaturi FBiH svakako ne primjenjuju. U međunarodnim arbitražama se kao *lex arbitri* tj. kao pravo koje uređuje arbitražu primjenjuju isključivo odredbe zakonodavstva mjesto arbitraže - koje se odnose na arbitražu⁴⁶, a ne i drugi propisi. Lex arbitri je dakle mnogo uži termin od *lex fori* kao domaćeg prava⁴⁷ (pravo foruma).⁴⁸ To bi dakle značilo da se na međunarodnu arbitražu ne primjenjuju pravila o zastupanju te da stranku u međunarodnoj arbitraži može zastupati bilo ko, pa i lice koje nije advokat. Nadalje to znači da arbitražno vijeće u međunarodnoj arbitraži ne vežu ni odredbe Zakona o advokaturi koje uređuju pitanje primjene tarife, a *ergo* ni ograničenja iz Zakona o advokaturi u pogledu naknade troškova postupka, sve i kada bi se ista odnosila na arbitražni postupak uopće.

Iz navedenog slijedi da se na arbitražni postupak koji se vodi u Bosni i Hercegovini kao mjestu arbitraže, odredbe Zakona o advokaturi u pogledu ograničavanja naknade troškova postupka na iznos prosječne plaće po jednoj radnji, ne primjenjuju neovisno o tome da li je riječ o domaćoj ili međunarodnoj arbitraži.

⁴⁵ Čl. 31. st. 5. Zakona o advokaturi FBiH: „Nagrada advokatima za pruženu pravnu pomoć stranci na sudu ili pred drugim organima u toku jedne rasprave ili jedne poduzete pravne radnje (pismena) u parničnom i vanparničnom postupku, krivičnom postupku, postupku stečaja i likvidacije, zemljišnoknjižnom postupku, upravnom postupku, upravnom sporu, izvršnom postupku, postupku za upis u registar društva, postupku pred Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, odnosno svim drugim radnjama koje poduzima advokat pružajući pravnu pomoć stranci, ne može prelaziti jednomjesečni prosječni lični dohodak u Federaciji Bosne i Hercegovine.“

⁴⁶ G. Born, *International Commercial Arbitration*, Kluwer Law International, 2014, ch. 4, 11.

⁴⁷ Z. Meškić / S. Đorđević, Međunarodno privatno pravo I – Opći dio, 83.

⁴⁸ J. Fry / S. Greenberg / F. Mazza, *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration*, ICC, 2012, 217, para. 3-745.

ZAKLJUČAK

U arbitražnom postupku ne postoje unaprijed definisana stroga pravila o naknadi troškova postupka. Arbitražna vijeća uživaju značajno veću slobodu pri donošenju odluke o utvrđivanju i alokaciji troškova postupka nego što je to slučaj sa sudovima u parničnom postupku.

U pogledu visine troškova zastupanja koji se naknadjuju na teret suprotne strane, arbitražna vijeća ne obavezuje ograničenje iz čl. 31. st. 5. Zakona o advokaturi, što arbitražu čini značajno interesantnijim forumom za advokate. Takvo što istovremeno omogućava adekvatnu naknadu troškova postupka stranci koja uspije u postupku, koja u parničnom postupku na teret suprotne strane može samo djelimično naknaditi troškove postupka, što posebno do izražaja dolazi u sporovima visoke vrijednosti gdje je takva naknada troškova postupka na teret strane koja gubi, zanemariva u odnosu na stvarnu visinu troškova zastupanja. Ovo predstavlja još jedan od razloga za ugovaranje arbitraže kao efikasnog načina rješavanja sporova.⁴⁹

ATTORNEY COSTS IN ARBITRATION PROCEEDINGS - BOSNIAN PERSPECTIVE

22

ABSTRACT

One of the specifics of the Bar Associations in Bosnia and Herzegovina is that it is divided on two Bar Associations in two entities. Such organization is followed with two Laws on Attorney with two Bar Tariffs. Bar Tariffs are not equal by amounts and other specifics. Lawyers fees in court and other proceedings is limited in Federation of Bosnia and Herzegovina with provisions of Law on Attorneys. *De lege lata* collection of lawyer fees against the other party is limited onto amount of average net salary in Federation. In this article we shall analyze issue of collection of lawyer fees in arbitral proceedings in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: arbitration, lawyer fees, tariffs, limitation.

⁴⁹ E. Bikić / A. Gagula, *Pravo privrednih društava*, Zenica, 2019, 26.